YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
4 päivänä toukokuuta 1995 *

Asiassa C-7/94,

jonka Bundesverwaltungsgericht on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa riita-asiassa

Landesamt für Ausbildungsförderung Nordrhein-Westfalen

vastaan

Lubor Gaal,

jota tukee

Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht

väliintulijana,

ennakkoratkaisun työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 12 artiklan tulkinnasta (EYVL L 257, s. 2),

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: F. A. Schockweiler, joka hoitaa jaoston puheenjohtajan tehtäviä, tuomarit P. J. G. Kapteyn (esittelevä tuomari), G. F. Mancini, C. N. Kakouris ja G. Hirsch,

julkisasiamies: G. Tesauro,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

— Saksan hallitus, asiamiehenään liittotalousministeriön Ministerialrat Ernst Röder,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen osaston virkamies Christopher Docksey ja väliaikaisesti oikeudelliselle osastolle siirretty saksalainen virkamies Horstpeter Kreppel,

ottaen huomioon käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Lubor Gaalin, edustajanaan asianajaja Rüdiger Diez, Tübingen; Saksan hallituksen, asiamiehenään Ernst Röder; ja komission, asiamiehenään Horstpeter Kreppel, esittämät suulliset huomautukset 8 päivänä joulukuuta 1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä,

kuultuaan julkisasiamiehen 9 päivänä helmikuuta 1995 pidetyssä käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundesverwaltungsgericht on 20.10.1993 antamallaan ja yhteisöjen tuomioistuimeen 11.1.1994 saapuneella päätöksellä esittänyt ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan perusteella ennakkoratkaisukysymyksen työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 12 artiklan tulkinnasta (EYVL L 257, s. 2, jäljempänä asetus).

2 Tämä kysymys on esitetty Revision-menettelyssä Landesamt für Ausbildungsförderung Nordrhein-Westfalen (Nordrhein-Westfalenin alueen opintotuen myöntämisestä vastaava viranomainen, jäljempänä Landesamt) vastaan Lubor Gaal, jota tukee Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht (Bundesverwaltungsgerichtin ensimmäinen julkisasiamies) väliintulijana.

3 Belgian kansalainen Lubor Gaal, joka on syntynyt vuonna 1967, on asunut vuodesta 1969 Saksassa. Hän saa ainoastaan orvoneläkettä isänsä kuoleman jälkeen eikä ole äitinsä huollettavana. Saatuaan päätökseen keskiasteen opinnot Saksassa vuonna 1986 Gaal aloitti siellä biologian opinnot. Voidakseen jatkaa yliopisto-opintojaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa lukuvuonna 1989—90 hän anoi opintotukea.

4 Landesamt hylkäsi tämän anomuksen 30.6.1989 tekemällään päätöksellä sillä perusteella, että anoja oli jo täyttänyt 21 vuotta eikä ollut vanhempiensa huollettavana.

5 Bundesausbildungsförderungsgesetzin (liittovaltion opintotukea koskeva laki, jäljempänä BAföG) 5 §:n 2 momentissa säädetään, että opintotuki myönnetään valtion alueella asuville opiskelijoille ulkomailla sijaitsevassa oppilaitoksessa annettavaa koulutusta varten. Kyseisen lain 8 §:n 1 momentin mukaan tämä tuki myönnetään etenkin "opiskelijoille, joilla on ETY:n jäsenvaltioiden kansalaisten oleskeluoikeutta koskevan lain mukaan lapsen aseman perusteella liikkumisvapaus tai oleskeluoikeus".

6 Yhteisön jäsenvaltioiden kansalaisten oleskeluoikeudesta säädetään Aufenthaltsgesetz/EWG:ssä (jäljempänä AufenthG/EWG), jonka 1 §:n 2 momentissa määritellään perheenjäsenet seuraavasti:

"1) puoliso ja alle 21-vuotiaat jälkeläiset;

2) 1 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden tai heidän puolisonsa ylenevässä polvessa olevat sukulaiset ja jälkeläiset, jotka ovat näiden henkilöiden tai heidän puolisonsa huollettavina".

7 Verwaltungsgericht julisti Landesamtin hylkäyspäätöksen mitättömäksi 18.2.1991 antamallaan päätöksellä, jonka Verwaltungsgerichtshof vahvisti 8.11.1991. Verwaltungsgerichtshof huomautti, että Lubor Gaalilla ei ollut oikeutta opintotukeen BAföG:n 5 §:n 2 momentin ja 8 §:n 1 momentin sekä AufenthG/EWG:n 1 §:n perusteella, mutta päätti, että hänellä oli oikeus siihen BAföG:n 5 §:n 2 kohdan perusteella yhdessä asetuksen 12 artiklan kanssa.

8 Asianosaisten riita Bundesverwaltungsgerichtin Revision-menettelyssä rajoittuu ennakkoratkaisupyyntöä koskevan päätöksen mukaan kysymykseen, voidaanko asetuksen 12 artiklan asiayhteys ja tavoite huomioon ottaen rajoittaa sen soveltamisalaa siinä tarkoitettujen ihmisten osalta ikään tai huollettavana olemiseen liittyvillä edellytyksillä.

9 Kansallinen tuomioistuin on todennut asiaan sisältyvän yhteisöoikeuden tulkintakysymyksiä ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan kysymyksen:

"Voidaanko työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 12 artiklan mukaiselle käsitteelle 'lapsi' asettaa samoja ikään tai huollettavana olemiseen liittyviä edellytyksiä kuin kyseisen asetuksen 10 artiklan 1 kohdassa ja 11 artiklassa?"

Kokoonpanoa koskeva väite

10 Ennen kuin käsitellään tämä kysymys, on syytä vastata Saksan hallituksen suullisessa käsittelyssä esittämään jaoston kokoonpanoa koskeneeseen väitteeseen.

11 Vaikka yhteisöjen tuomioistuimen 10.10.1994 tekemän päätöksen 94/C 304/03 (EYVL C 304, s. 1) mukaan kuudennessa jaostossa on kuusi tuomaria, Saksan hallituksen asiamies on väittänyt, että kuudennen jaoston kokoonpano ei ole EY:n perustamissopimuksen mukainen, koska sen 165 artiklan toisen kohdan toisen virkkeen mukaan jaostoissa on viisi tuomaria.

12 Tämä väite ei ole perusteltavissa.

13 Saksan hallituksen esille tuomalla säännöksellä, joka otettiin sopimukseen silloin, kun yhteisöjen tuomioistuimessa oli 13 tuomaria, on tarkoitus sallia tuomioistuimen "ratkaista tietynlaisia asioita" täysistunnon vähintään seitsemän tuomarin kokoonpanon (Euroopan yhteisön tuomioistuimen perussääntöä koskevan pöytäkirjan [N:o B] 15 artikla sijasta kolmen tai viiden tuomarin jaostoissa. Kuten 165 artiklan toisen kohdan toisen virkkeen sanamuodosta käy ilmi, voidaan tietynlaisten asioiden ratkaisemiseksi perustaa kolmen tai viiden tuomarin jaostoja. Sitä vastoin tämä säännös ei estä sitä, että tiettyä asiaa käsittelemään nimetyt kolme tai viisi tuomaria olisivat osallisina tuomarimäärältään suuremmassa kokoonpanossa yhteisöjen tuomioistuinjärjestelyihin liittyvistä syistä.

14 Saksan hallitus väittää myös, että vaikka kuudes jaosto käsitteleekin kyseisen asian viiden tuomarin kokoonpanossa, se ei muuta sen sääntöjen vastaista kokoonpanoa.

15 Saksan hallitus ei ole kuitenkaan vastustanut jaoston tosiasiallista kokoonpanoa esillä olevassa asiassa. Jaosto ei muutenkaan ole kyennyt toteamaan, miten sen kokoonpano esillä olevassa asiassa saattaisi vaikuttaa asianosaisten oikeuksiin.

Ennakkoratkaisukysymys

16 Kansallisen tuomarin tarkoituksena on ennakkoratkaisukysymyksen avulla selvittää, rajoittuuko asetuksen 12 artiklan käsite "lapsi" alle 21-vuotiaisiin tai huollettavana oleviin lapsiin, kuten kyseisen asetuksen 10 artiklan 1 kohdassa tai 11 artiklassa.

17 Asetuksen 10 artiklan 1 kohdassa myönnetään toisen jäsenvaltion alueella työssä olevan jäsenvaltion kansalaisen aviopuolisolle ja alle 21-vuotiaille tai huollettavana oleville jälkeläisille oikeus tulla asumaan työntekijän luokse. Asetuksen 11 artiklan nojalla samoilla henkilöillä on oikeus ryhtyä mihin tahansa palkattuun työhön koko kyseisen jäsenvaltion alueella.

18 Pääasian kohteena olevan, asetuksen 12 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan "jos jäsenvaltion kansalainen on tai on ollut työssä toisen jäsenvaltion alueella, on hänen lapsillaan, jos he asuvat kyseisessä jäsenvaltiossa, oikeus osallistua peruskoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla."

19 Aluksi on syytä muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan edellä mainittu 12 artikla ei tarkoita ainoastaan oppilaitokseen pääsemiseen liittyviä sääntöjä, vaan myös muita yleisiä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on helpottaa opetuksen saamista. Tässä suhteessa yhteisöjen tuomioistuin on erityisesti katsonut välttämättömäksi tunnustaa yhteisöoikeudessa työntekijöiden lasten tarve saada valtion myöntämiä opintotukia, jotta nämä sopeutuisivat vastaanottajavaltion sosiaaliseen elämään. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan tämä tarkoittaa sitä, että työntekijöiden lapsilla on oikeus saada opetuksesta ja elatuksesta aiheu-

tuvien kulujen korvaamista varten myönnettäviä avustuksia samoin ehdoin kuin näitä etuja myönnetään jäsenvaltioiden kansalaisille (asia C-308/89, Di Leo, tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4185, 9 kohta).

20 Ennakkoratkaisukysymys tuo esiin ongelman, voiko siirtotyöläisen 21 vuotta täyttänyt lapsi, joka ei enää ole tämän huollettavana, vaatia asetuksen 12 artiklan mukaista yhdenvertaista kohtelua.

21 Saksan hallitus on korostanut, että läheinen suhde toisaalta asetuksen 10 ja 11 artiklan ja toisaalta näiden ja 12 artiklan välillä edellyttää sitä, että 12 artiklassa ei myönnetä tätä oikeutta muille kuin 10 ja 11 artiklan mukaiset edellytykset täyttäville lapsille.

22 Tätä väitettä ei voida hyväksyä.

23 Asetuksen 12 artiklassa ei ensinnäkään viitata millään tavoin 10 ja 11 artiklaan.

24 Toiseksi, yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä (ks. asiat 389/87 ja 390/87, Echternach ja Moritz, tuomio 15.3.1989, Kok. 1989, s. 723, 29 ja 30 kohta) käy ilmi, että asetuksen 12 artiklassa lausuttu yhdenvertaisen kohtelun periaate ulottuu kaikenlaiseen koulutukseen, olipa se sitten luonteeltaan ammatillista tai yleissivistävää, ja se koskee silloin myös yliopistossa annettavaa opetusta. Saman periaatteen mukaan siirtotyöläisen lapsi voi opiskella tavoitteenaan saattaa opintonsa onnistuneeseen päätökseen.

25 Tästä seuraa, että asetuksen 12 artikla koskee myös sellaisia taloudellisia avustuksia, joita voivat saada opinnoissaan pitkälle edenneet opiskelijat, myös silloin kun he ovat jo täyttäneet 21 vuotta eivätkä ole enää vanhempiensa huollettavina. 12 artiklan soveltamisen rajoittaminen iän tai vanhempien huollettavana olemisen perusteella ei näin ollen olisi ainoastaan tämän säännöksen kirjainta, vaan myös sen henkeä vastaan.

26 Saksan hallituksen mukaan tästä ratkaisusta olisi kuitenkin se ristiriitainen seuraus, että lapset, joilla ei olisi asettautumisoikeutta vanhempien asettautumisoikeuden perusteella, voisivat kuitenkin 12 artiklan perusteella saada opintotukea.

27 Tässä yhteydessä voidaan muistuttaa, että, kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo ratkaissut (asia 197/86, Brown, tuomio 21.6.1988, Kok. 1988, s. 3205, 30 kohta), asetuksen 12 artiklaa täytyy tulkita siten, että siinä ei myönnetä oikeutta muulle kuin sellaiselle lapselle, joka on elänyt jäsenvaltiossa vanhempiensa tai toisen vanhempansa kanssa sinä aikana, jolloin ainakin toinen vanhemmista oleskeli siellä työntekijänä.

28 Saksan hallitus on asian käsittelyn yhteydessä vielä korostanut, että edellä mainitun tuomion asiassa Echternach ja Moritz mukaan asetuksen 12 artiklaa ja 7 artiklan 2 kohtaa olisi tulkittava yhdenmukaisesti. Ottaen huomioon sen, ettei 7 artiklan tarkoittamia sosiaalietuja myönnetä oikeuskäytännön mukaan siirtotyöläisten perheenjäsenille muutoin kuin sillä edellytyksellä, että he ovat myös hänen huollettaviaan, tätä ehtoa olisi noudatettava myös niissä tapauksissa, joissa 12 artiklaa sovelletaan.

29 Tätäkään väitettä ei voida hyväksyä.

30 Itse asiassa, kuten edellä mainittujen tuomioiden Echternach ja Moritz, 34 ja 35 kohdasta sekä Di Leo, 14 ja 15 kohdasta ilmenee, ei viittauksella asetuksen 7 artik-

lan 2 kohtaan, sikäli kuin se on 12 artiklan tulkinnan osatekijänä, ollut tarkoitus asettaa 12 artiklassa säädetyille edellytyksille enää lisäedellytyksiä. Tarkoituksena oli pikemminkin korostaa sitä, että 7 artiklan 2 kohdan nojalla siirtotyöläisille myönnettyjä etuja ei voitaisi kieltää heidän lapsiltaan, kun nämä vaativat asetuksen 12 artiklassa suojattuja oikeuksia.

31 Tämän perusteella ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että asetuksen 12 artiklan mukaiselle käsitteelle "lapsi" ei voida asettaa samoja ikään tai huollettavana olemiseen liittyviä edellytyksiä kuin kyseisen asetuksen 10 artiklan 1 kohdan ja 11 artiklan mukaisille oikeuksille.

Oikeudenkäyntikulut

32 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

on ratkaissut Bundesverwaltungsgerichtin 20 päivänä lokakuuta 1993 antamalla päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 12 artiklan mukaiselle

käsitteelle "lapsi" ei voida asettaa samoja ikään tai huollettavana olemiseen liittyviä edellytyksiä kuin kyseisen asetuksen 10 artiklan 1 kohdassa ja 11 artiklassa.

Schockweiler Kapteyn Mancini

Kakouris Hirsch

Julistettiin Luxemburgissa 4 päivänä toukokuuta 1995.

Kirjaaja

R. Grass

Kuudennen jaoston puheenjohtaja

F. A. Schockweiler